

ADVIES KAP BOMEN VEENSTEEG WAGENINGEN; FASE 3

Notitie van de Zoogdiervereniging: N2018029

DATUM	06-12-2018
PROJECTNUMMER	2015.069
PROJECTNAAM	BOMENKAP VEENSTEEG, LANGE STEEG EN KANAALWEG
OPDRACHTGEVER	GEMEENTE WAGENINGEN
ONDERDEEL	BEGELEIDING UITVOERING FASE 2
MEMO	
AUTEUR(S)	E.A. JANSEN & H.J.G.A. LIMPENS
PROJECTLEIDER	MARCEL SCHILLEMANS
DOCUMENTNUMMER	N2018029

1. Inleiding

Bij tussen 2000 en 2015 uitgevoerde boomveiligheidsinspecties bleek dat veel van de populieren langs de Veensteeg en de kanaalweg risicovol zijn. Het verwijderen van gevaar zettende takken en verwijderen van een enkele bomen is onvoldoende om op lange termijn de veiligheid van weggebruikers te kunnen blijven garanderen. De hier aangeplante kloon van populieren is niet alleen een zeer snel groeiende kloon, maar ook een kloon die bij hogere leeftijd vaak zware takken laat vallen. Ook zijn er tegenwoordig veel meer gebruikers van de wegen dan er in de periode na de aanplant was. Het kappen van grote aantallen bomen werd onvermijdelijk. De Langs het noordelijk deel van de Veensteeg staan rijen knotwilgen en oudere essen. Dit zijn lage en middelhoge vormen die nog geen veiligheidsrisico vormen. In verschillende essen is wel taksterfte aanwezig.

De populierenkap langs het Nieuwe kanaal en de Veensteeg en het daarbij gekozen herplantingsplan vormen een ontwikkelingskans van de natuurwaarden op de locatie maar ook voor het gebied eromheen. Mits er voor gezorgd wordt dat de aanwezige vleermuissoorten zo min mogelijk negatieve effecten ondervinden van de - gefaseerde - kap zoals vastgelegd in de Flora- en faunawet-ontheffing en het daarbij behorende activiteitenplan.

Natuurontwikkeling in dit gebied zorgt naast een natuurlijker laanstructuur voor een beter leefgebied voor de vleermuizen. In de toekomst zal de beplantingsstructuur beter aansluiten bij het karakter van het gebied en kunnen de natuurwaarden in potentie aanzienlijk toenemen.

Met de openheid van het gebied is rekening gehouden door alleen populieren en iepen in gesloten laanstructuur te planten langs het nieuwe kanaal en te kiezen voor een veel opener beplanting langs de Veensteeg. Behoud en herstel van landschapswaarden worden met het aanplantingsplan gewaarborgd.

Voorafgaand aan het besluit om nagenoeg alle bomen aan de Veensteeg, een van de meerdere rijen langs de Kanaalweg en enkele bomen langs de Lange steeg heeft de gemeente Wageningen een natuurwaarden onderzoek laten uitvoeren door Looplan. Diverse soorten vleermuizen bleken gebruik te maken van deze bomenrijen. Naast de functie van vliegroute en jachtgebied werden ook paarverblijfplaatsen aangetroffen van de soorten ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis. Hiervoor is een mitigatie- en compensatie plan opgesteld. Vervolgens is een ontheffing van de Flora- en faunawet aangevraagd, voor het verwijderen van 9 paarverblijfplaatsen van ruige dwergvleermuizen en een paarverblijfplaats van rosse vleermuis. Deze ontheffing ff/25c/2014/0373 is op 2 maart 2015 verleend. Dit is een ontheffing met 15 voorwaarden (zie bijlage). Een deel van het mitigatieplan, het ophangen van vleermuiskasten om effecten op de functie verblijfplaatsen te voorkomen, is uitgevoerd. Aanvullend is er in 2015 een ecologisch werkprotocol opgesteld. Hierin is een fasering en de wijze van de kappen opgenomen, respectievelijk gericht op het voorkomen van sterfte en op het voorkomen van effecten op de functies foerageergebied en vliegroute. Het uitvoeringsplan gaat uit van een

uitvoering in vier uitvoeringsfasen, waarin in fase 2 en 3 het grootste deel van de kap plaatsvindt.

Nu aan het einde van het najaar van 2018 start de uitvoering van fase drie.

2. De vier fasen van het project

In fase één, werden de vleermuiskasten opgehangen in de directe omgeving van het plangebied. Eerst werden in 2015 45 kleinere kasten en vijf kraamkasten langs de Slagsteeg, Agrobusinesspark en langs het water van de Kanaalweg opgehangen en een jaar later nog eens 10 extra kasten. Deze kasten worden door de vleermuiswerkgroep Wageningen gecontroleerd. In voorjaar 2018 werden in deze kasten geen vleermuizen aangetroffen.

In fase twee, uitgevoerd in januari 2016, werd na controle op aanwezigheid van – sporen van - vleermuizen, is ongeveer de helft van de populieren gekapt. Dit behelsde de kap van enkele populieren langs de Lange steeg, een enkele rij langs de Kanaalweg en de kap van de meeste bomen aan beide zijden langs de zuidelijke deel van de Veensteeg. De kap langs de Veensteeg werd ecologisch begeleid. De kap langs de Kanaalweg was toen al grotendeels uitgevoerd, en werd niet begeleid. In fase twee bleven in het zuidelijk deel, aan de oostzijde van de Veensteeg groepjes van 1-3 bomen op de 20-30 bomen staan als oriëntatiepunten op de vliegroute van gewone dwergvleermuizen en laatvliegers intact.

Fase drie start met controle op aanwezigheid van – sporen van - vleermuizen, voorafgaand aan de kap van de hoge populieren in het najaar van 2018 in het middendeel van de Veensteeg.

Fase vier start met het moment waarin holten aanwezig zijn in de nieuwe aangeplante bomen. Hierna kunnen de vleermuiskasten zonder vleermuizen verwijderd worden.

3. Resultaten controle op aanwezigheid van – sporen van – vleermuizen

Op 26 oktober 2018 is de controle op aanwezigheid van – sporen van – vleermuizen uitgevoerd langs de Veensteeg.

In veel van de bomen zijn plakoksels aanwezig. Wanneer het grotere takaanhechtingen zijn, is er ook veel wondschors aanwezig. Vanaf de grond is niet vast te stellen of in de plakoksels een holte aanwezig is die voor vleermuizen toegankelijk is.

Aan de westzijde staan twee bomen met spechtenholten, een boom welke hol is vanaf de stamvoet tot op 3m hoogte en een boom met een stambeschadiging die mogelijk veroorzaakt is door blikseminslag.

Aan de westzijde staan twee bomen gevonden met spechtenholten en twee met stamvoetbeschadigingen. Enkel in vier bomen was nog wat dun dood hout aanwezig. De schorsschillen om deze takken zijn te klein om te kunnen dienen als vleermuisverblijfplaats.

De nieuwe aanplant in het zuidelijk deel van veensteeg had zeer veel uitval. Aan de oostzijde is 30-50% van de aanplant niet aangeslagen.

4. Advies

Door het op korte afstand ontbreken hoge groenstructuren, parallel aan de Veensteeg, zijn op het middendeel van de Veensteeg oriënteringspunten voor vleermuizen op vliegroute nodig. Hiervoor zijn een aantal bomen aan de oostzijde van de weg geselecteerd. Deze zijn gemarkeerd met een rood wit lint.

Maatregel 1: De acht met linten gemarkeerde bomen worden niet gekapt.

Tijdens de kap is de initiatiefnemer verplicht maatregelen te nemen om slachtoffers onder vleermuizen te vermijden. Tussen 1 oktober en 1 november is het goed mogelijk en i.i.g. niet uit te sluiten dat ruige en/of gewone dwergvleermuizen in boomholten in de te kappen bomen aanwezig zijn.

Alle bomen met plakoksels dienen direct voorafgaand aan de kap gecontroleerd te worden op openstaande plakoksels. Indien die aanwezig zijn zal de boom zo verkleind moeten worden dat deze oksel open blijft staan. Dit kan door het gewicht van de zijtak te laten zitten of een spies te plaatsen (en deze te zekeren). Dan kan de stam met een grijper vastgepakt te worden, doorgezaagd te worden en langzaam neergelegd te worden. De boom kan deels verzaagd worden, maar het deel met de holte moet minstens een warme nacht met de zijde naar boven toe blijven liggen alvorens afgevoerd te worden. De betreffende bomen zijn met een blauwe stip gemerkt. Ook de twee bomen met spechtenholten en de boom met de stamvoetholte aan de westzijde van de veensteeg dienen op deze manier behandeld te worden.

Maatregel 2: De bomen met grotere, deels open plakoksels aangepast kappen.

Kap van de groepjes populieren in het zuidelijke deel van de Veensteeg is nu nog niet mogelijk, omdat de aanplant nog onvoldoende is aangeslagen, waardoor o.a. de geleidende functie nog niet is ontwikkeld.

Maatregel 3: Geen kap van de 7 oriënteringsbomen in het zuidelijk deel van de Veensteeg.

Sommige van de gekozen boomsoorten voor de Veensteeg, bv. Zwarte els en Zachte berk zijn niet geschikt om gedurende langere tijd een aanbod aan vleermuisverblijfplaatsen te bieden. Mannetjes van de ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en rosse vleermuis zijn territoriaal en zullen niet alle 10 kort naast elkaar gaan verblijven.

Wij raden dringend aan om, ook op ander plekken dan alleen langs de Kanaalweg, soorten als es en zwarte populier en zomereik aan te planten en deze eventueel op 3-5 meter te knotten of van deze soorten cultivars te gebruiken die minder hoog uitgroeien.

Advies: Plant niet alleen langs de Kanaalweg, maar op meer plekken waar dit landschappelijk past boomsoorten aan die op middellange termijn voor vleermuizen geschikte holten opleveren¹, zoals Es, Iep en Zwarte populier en Zomereik.

5. Literatuur en achtergrond

Anonymus, 2015. Ontheffing ff/25c/2014/0373 d.d 2 maart 2015.

Bazuin, L.S., 2014. Activiteitenplan bij ontheffingsaanvraag bomenkap Veensteeg en Nieuwe Kanaal te Wageningen. Rapportnr. 2014-674-07924.

Janse, J., W. Bosman, H.J.G.A. Limpens & A. Spitzen, 2005. Rapport Kortenoord. VOFF Rapportnummer: 2005.10 in opdracht van Arcadis bv. 25 pp.

Limpens, H.J.G.A., W. Bongers & J. Kopinga, 1991. Het belang van oude bomen voor vleermuizen. - De Levende Natuur 4:139-144.

Norren, E & Schillemans, M.J. 2015. Ecologische begeleiding Kap Veensteeg en nieuwe kanaal Wageningen. Notitie N2015019 van het Bureau van de Zoogdierverseniging.

Meschede A. & K-G Heller, 2000. Ökologie und Schutz von Fledermäusen in Wäldern. Bundesamt für Naturschutz Heft 66 , Bonn-Bad Godesberg.

Zoogdierverseniging & Probos, 2012. Laanbeheer en vleermuizen; met oog voor veiligheid en cultuurhistorie; met bijdragen van: E.A. Jansen, M.H.A. van Benthem, C. de Groot, P. Twisk & H.J.G.A. Limpens, Rapport 2012.10. Zoogdierverseniging & Probos, Nijmegen/Wageningen.

¹ Het gaat hierbij om de snelheid waarmee of levensduur waarna holten kunnen ontstaan, en de periode waarover holten in de boom vervolgens blijven bestaan; zacht hout ontwikkelt relatief snel holten, maar die holten blijven niet lang bestaan; hard hout krijgt pas veel later holten, maar de holten blijven wel relatief lang bestaan.

6. Afsprakenblad Ecologisch werkprotocol

Ontheffing FF/75C/2014/0373 en ecologisch werkprotocol dienen aanwezig te zijn bij de werkzaamheden en bekend bij de werknemers.

Afspraken	Fase 2 Kap deel (zuidelijk) Veensteeg, Nieuwe Kanaal	Fase 3 Kap deel (noordelijk) Veensteeg	Fase 4
Periode van 'blessen'/keuze bomen	19 januari 2016	26 oktober 2018	
Periode van kap	28 januari-16 maart 2016	Eerste week november	
Datum startbijeenkomst/instructie in het veld	28 februari 2016		
Datum(s) aanwezigheid vleermuisdeskundige	28 februari, 15 februari 2016		

De begeleiding vindt plaats door:

- Eric Jansen, eerste aanspreekpunt. Bureau van de Zoogdiervereniging, 06-26082545
- Marcel Schillemans, tweede aanspreekpunt. Bureau van de Zoogdiervereniging, 06-44563665.
- Herman Limpens, derde aanspreekpunt. Bureau van de Zoogdiervereniging, 06-20736614.
- Begeleiding ter plaatse: Eric Jansen, eerste aanspreekpunt. Bureau van de Zoogdiervereniging, 06-26082545

Afwijking van de maatregelen zoals vastgelegd in dit document, is enkel toegestaan na akkoord van de ecologisch-begeleider en dient vast gelegd te worden in een bijlage bij dit protocol.

Bijlage 1: Voorwaarden van de ontheffing ff/25c/2014/0373 d.d 2 maart 2015.

Algemene voorschriften:

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De ontheffinghouder dient onverwijld contact op te nemen met Rijksdienst voor Ondernemend Nederland indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.
4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.

5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.

1 Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuilleverdeling tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris. 5190014466037

6. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden zullen aanvangen bekend is, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar Rijksdienst voor Ondernemend Nederland te zenden.

Specifieke voorschriften:

7. U dient de kap- en snoeiwerkzaamheden niet in de actieve periode van de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis uit te voeren. De actieve periode van de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis loopt globaal van april tot en met oktober. Afhankelijk van het seizoen en de weersomstandigheden kan deze periode langer dan wel korter zijn. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige" op het gebied van de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis.
8. De kap en snoei dient gefaseerd en volgens de planning beschreven in de aanvullende informatie van 9 februari 2015 (bijlage 2 bij dit besluit) uitgevoerd te worden in de periode 2015 tot 2019.
9. De herplant dient direct na de kap te worden uitgevoerd.
10. U dient extra tien platte vleermuiskasten op te hangen aan de boomrijen/groepen aan de Slagsteeg, Kortenoord Allee en de watergang ten westen van het Agro Businesspark.
11. Omdat het niet waarschijnlijk is dat de aangeplante bomen binnen enkele jaren voldoende natuurlijke verblijven te bieden (zoals loszittende bast, holtes, scheuren), dienen de kasten permanent in de bomen aanwezig te zijn en onderhouden te worden, met een minimum periode van 20 jaar.

12. Indien de kasten eerder verwijderd worden, dient door monitoring aangetoond te zijn dat er voldoende (drie paarverblijven van de rosse vleermuis en negen paarverblijven van de ruige dwergvleermuis) kasten of verblijven op natuurlijke plekken in gebruik zijn als paarplaats. Mocht blijken dat meer kasten in gebruik zijn genomen, dienen deze te blijven hangen. Voor verwijdering dient de rapportage aan Rijksdienst voor Ondernemend Nederland of diens rechtsopvolger ter goedkeuring te worden overlegd.

Zorgplicht:

Ik wijs u er op dat u op grond van artikel 2 van de Flora- en faunawet de volgende maatregelen in acht dient te nemen:

13. Gekapt hout met holten dient minimaal één dag te blijven liggen met de holte naar boven, zodat eventueel toch aanwezige exemplaren van de rosse vleermuis en de ruige dwergvleermuis nog kunnen uitvliegen.

14. Als tijdens de werkzaamheden toch vleermuizen worden aangetroffen dienen de werkzaamheden onmiddellijk stopgezet te worden en dient direct een vleermuisdeskundige ingeschakeld te worden.

Overige voorschriften

15. De werkzaamheden en bovengenoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.